

ност карактеристична је за све ауторе који нису из редова катастарских стручњака, а то је, уосталом, и разумљиво и, сматрамо, да је сада на катастарским стручњацима да за народ обраде ова питања, а специјално питање фиктивног преноса коме је циљ да се избегне или одложи снимање земљишта.

Ing. Александар Костић

ЈЕДНА ПОТРЕБНА ИСПРАВКА

У последње време почело се са све чешћим третирањем питања реорганизације катастарске службе путем разних предавања, летака, чланака кроз дневну штампу, анонимних предлога, резолуција итд. Међу овима има мисли и предлога вредних пажњи али нажалост има и таквих који се оснивају на недовољном познавању суштине предмета, или имају чисто теоријски значај — при чему се не води рачуна о приликама које владају код нас, нити о новом духу у струци, који свуда добија све више терена или је код неких већ потпуно надвладао стара схватања. Мени као једном од тих, који је у много тежем времену покренуо отворено питање реорганизације државних премера уопште, тешко је замислити да се поменути чланкописци, предавачи или други служе често нетачним наводима. Исто тако читалац ових написа не може да стекне уверење да су поводи увек у основи искрени и са циљем да се струка помогне и што више подигне. А најгоре је што се при томе изврше и историја наше младе струке изношењем разних нетачних аргумената — што неки пут прелази и најобичније границе дозвољеног. На такав се начин не може вршити убеђивање и служити струци, нити се може имати успеха код озбиљних људи ако се наводи не оснивају на истини и објективним чињеницама.

Један од таквих написа изашао је у Загребачком дневном листу „Хрватска стража“ од 18 и 20 фебруара без потписа под насловима: „Бановина Хрватска и проблем катастра — Стање у државном катастру и катастарској измјери и питање преноса катастра на Бановину Хрватску“ и „Пренос катастра на Бановину Хрватску. — Неколико стручних примједба и констатација у вези с приједлогом о преносу свих катастарских послова на Бановину Хрватску“.

Кад човек прочита све наслове рекао би да је писац имао искрену намеру да упозна ширу јавност са овим важним државним проблемом и да објективно прикаже стање ствари. Сваки би морао похвалити овакву једну намеру и бригу за добрим развитком струке у својој ужој домовини — али нажалост озбиљан читаоц чим прочита само један део изложених тврђења мора добити обрнут утисак. Није ми намера да дајем какве сугестије о будућој организацији премера у Бановини Хрватској, јер сам уверен да ће тамошњи стручњаци то питање најбоље решити — у толико пре, што писац чланка каже, да имају већег ката-

тарског искуства него ми. Једино и искрено можемо им пожелети да у свом подухвату буду боље среће од нас.

Исто тако не пада ми напамет да се осврнем на политичку и личну тенденцију чланка нити на обилан број неукусних фраза, већ само да скренем важњу на нетачност изнете у чланку, било ради истине у историјском смислу, било ради обавештења неупућених читаоца. Понављам само ради истине и ни зашто друго. Писцу ових чланака мора се пребацити да се крије из анонимности, што свакако није похвално.

А сада ево неколико примера из поменутог чланка који не одговарају истини:

1. На два места се помиње како се нико одавде није трудио да преузме податке триангулације и премера из архиве у Будимпешти и у том смислу се каже:

„Али већ у првом времену се је показало да та установа¹⁾ нема смисла ни разумијевања за потребе ових крајева, а то неразумијевање је ишло чак тако далеко, да се та установа није потрудила ни толико, да се преузму и спасу подаци из архива у Будимпешти...“.

Ово је потпуно неверно претстављено, јер преузимање ових података није зависило од воље Дирекције катастра већ од извршења мировних уговора и од других односа. Познато је свима да су сви подаци триангулације и највећи део планова били евакуисани из Будимпеште у Букурешт од стране румунских власти за време окупације Мађарске. Кад се ово сазнало — а сазнало се у Будимпешти куда су путовали неколико пута бивши директор катастра и поч. Ласло — одмах се приступило сталним интервенцијама код нашег Министарства иностраних послова да нам Румунија врати те податке. Међутим, вођени су и сувише дуги дипломатски преговори скопчани разним тешкоћама, о којима се овде не може писати, да се тек 1934 год. успело са преузимањем тих података из Букурешта и Темишвара. Сваки може — а и писац је то требао да уради — да прегледа сва документа по овој ствари било у Министарству иностраних послова било у архиви овог Одељења. У осталом може да упита бившег шефа катастарског отсека у Загребу г. Ивона колика је била дуга процедура док је могао преузети један несразмерно мањи део података са једне друге стране.

2) Даље се каже да при изради „Правилника о катастарском премеравању и одржавању катастра „нису консултовани стручни фактори из Загреба и да су их „доносили и писали они, који често нијесу имали ни појма, какве су прилике у пречанским крајевима“. Начелно сам потпуно сагласан да законски прописи, уредбе, правилници итд. буду израз консултовања што ширег круга стручњака и стручних форума — па тако и у овом случају. Можемо само пожалити што није до такве заједничке сарадње дошло. Па ипак треба се сетити једног немилог случаја кад је тадашња Дирекција катастра послала свој први пројекат Закона о катастру на мишљење свима Обласним дирекцијама и удружењима — па је баш у Загребу на Конгресу геодета и геометара на најгрубљи начин одбачен без дискусије и без од-

*) Односи се на тадању Генералну дирекцију катастра.

говора. А знате ли каква су друга мишљења дошла по том законском пројекту? У главном само стилистичке поправке — исписане црвеним мастилом преко текста.

Друго, да ли је писцу познато да су непосредно после рата практично руководили првим новим премерима и исте изводили поред других у срезовима Мачванском, Рамском и Посавском геодети из тих крајева, јер их у Србији није било, као што су руководили и изводили техничке и остале радове око аграрне реформе итд. Писцу је сигурно познато да су Правилнике за одржавање катастра уопште као и за крајеве са старим катастром израдили — добри или не — људи из тих крајева а који су стално у овој установи водили бригу око одржавања катастра. Нису ли стручњаци из тих крајева руководили класирањем земљишта и одређивањем лествица за катастарски чисти приход? А ко је на пример кочио да се дође до једног јединственог Закона о комасацији земљишта, до кога се ни до данас није дошло за Србију и Црну Гору. Сећа ли се писац разних пројеката израђених од тамошњих стручњака а да ова установа о томе није ни знала.

Да ли је писцу познато да су у овој установи на челу разних отсека и одељака или секција били увек у већини колеге из тих крајева почев од г. Шмита, поч. Ласла, поч. Кристића, па преко г.г. Омерза, Весела, Ст. Костића, Шетине, Бриншека, Милеуснића, Вуковојца, Плацеријана итд. до садањег начелника Одељења. Ми томе нисмо никад замерали, сем што смо сматрали — бар ми млађи — да су собом пренели сувише јаку катастарско-пореску ноту у ове радове — због чега ми изгледа да је остварење правога циља модерног државног премера одложено на дужи рок.

Зар писац ове људе не сматра стручњацима и зар нико од њих није имао појма о приликама у пречанским крајевима? Било би интересантно знати на које то стручњаке мисли. Страх ме је да и он мисли као онај професор Универзитета из Загреба кад је у Загребачком Геодетском листу пре неколико година написао да људи, који одлазе у државну службу, не спадају међу најспособније, јер способни раде приватно и самостално. Да не мисли можда писац искључиво на стручњаке из тих редова. Али да читаоци не остану под знаком сумње писац посредним путем одговара и на то питање у свом чланку кад каже: „За саму организацију новог одјела¹⁾ за утврђење његовог опсега и програма рада мислимо, да је најбоље и најпоузданије водити рачуна о другом и практичном искуству што га имаду стручњаци Хрватскога Свеучилишта односно дотичног Завода Техничког факултета“.

Нека читаоци из овог сами изведу закључак.

3. Даље се у чланку наводи: „Од својих 50 милиона динара колико је трошено годишње на нову измјеру Србије, није се

*) Примедба: Мисли се на Одјел у Бановини Хрватској.

могао наћи ни мали кредит за наше потребе и то унаточ чињенице, да је катастар имао једини као начелника Хрвата“.

И овде писац претерује, јер укупан буџет Одељења катастра и катастарских отсека при Финансијским дирекцијама за потребе триангулације, нивелмана, детаљног премера, класирања земљишта, одржавања, репродукције планова итд. износи последњих година око 48 милиона динара. Тачно је да су кредити за одржавање катастра односно за катастарске управе мањи од кредита за остале радове en masse извођене на територији Србије и то приближно за одржавање у износу око 18 милиона а за остале радове око 30 милиона — а не 50 како тврди чланкописац. Али су се и други крајеви делимично користили и тим кредитом од 30 милиона — као на пр. Средње техничке школе и Технички факултет у Загребу, извођени су извесни радови на триангулацији и премеру, вршило се формирање и организовање катастарских управа у тим крајевима где их раније није било, репродуковани су планови за многе општине, појачавао се број стручног и административног особља у тамошњим управама или за аграрно-техничке радове итд. Међутим, кад и свега овога не би било, зар уистину писац сматра тако страшним грехом што су се мерили крајеви, који нису располагали никаквим или потпуно slabим подацима за правилно опорезивање земљишта — да не говорим о другим стварима. Зар нису раније падали приговори с те стране да Србија не плаћа довољно порез, јер се не зна колико ко чега има? Није ли тиме учињена велика услуга државном фискусу што су углавном одстрањене ове аномалије и зар се најзад нису ови радови исплатили?

У осталом у том погледу ова установа је имала да примењује законски пропис, који је предвидео чак и рок за довршење овог премера.

Друга је ствар да ли су ти радови требали бити друкчији и да ли је довољно поклоњена пажња одржавању старих премера — односно да ли су одобравани кредити могли задовољити све потребе. Писцу су сигурно позната наша настојања да се све побољша и реорганизује, те да се повећавају кредити и сви радови ставе на нову основу — па ме у први мах чуде оваква његова тврђења. Али кад читам даље добијам од самог писца објашњење зашто он овако свесно повећава суму за нови премер у Србији. Ево шта каже писац:

„Зашто се поставља приједлог, да се катастарски послови у свим гранама потпуно издвоје, а да се од средишне управе од заједничких прихода одреди допринос за обнављање катастра у Бановини Хрватској. Из заједничких прихода управо зато, јер је из заједничких прихода и стваран премјер што га сада добива Србија“.

Ето ту лежи зец, мада се ја иначе слажем са оваквим предлогом — само ми није довољно јасан. Да ли треба утврдити претходно тачну суму — којом ће се учествовати из заједничких прихода у премеру тих крајева и да ли заједнички издаци не условљавају и заједничку сарадњу у тим радовима.

4. У чланку даље стоји:

„У теренској сезони ове године су истина отпочели радови на триангулацији првог реда у банској и далматинској Хрватској, али стручњаци тешко вјерују, да су ти радови узети у програм из којег другог разлога, него зато, да се може након политичког споразума показати барем неки рад“.

Јасно је и писцу и другима да се неки озбиљни радови на триангулацији нису могли развити без претходног рашчишћавања мреже 1 реда и без скупљања старих података који су били у Букурешту. У чију пак надлежност спадају радови на триангулацији виших редова то се ваљда зна и свакако да по том питању може дати одговор само надлежна установа — Војно-географски институт. Али колико је мени познато, Институт није могао да приступи овим радовима у оном обиму колико су то потребе захтевале, јер је био спречен радовима за потребе народне одбране. С тога је ово Одељење, баш ради убрзавања катастарских радова у тим крајевима, понудило Институту своје услуге и сарадњу. Исти је овај предлог прихватио те се под његовим руководством много пре споразума и без икакве везе са истим приступило 1937 год. попуњавању мреже 1 реда на великој празнини на територији Босне и Далмације а потом на рашчишћавању ове мреже и на територији Бановине Хрватске — са задовољавајућим резултатом.

Међутим, Одељење је и пре овога радило у тим крајевима на мрежи нижих редова — у колико је то постојећа аустро-угарска триангулација омогућавала. Тако је рађено у околини Вел. Горице, Вараждина, Чаковца, Винковаца, Сл. Пожеге, Цриквенице, острва Крка, Сплита. За ову пак годину предвиђени су обимни радови у 8 срезова, јер је сада мрежа 1 реда рашчишћена и има већи број расположивог особља.

Овом треба додати и радове извршене у већем обиму у Босни на површини од око 500.000 ха, затим у околини Љубљане, Суботице, Новог Сада, Вршца, Земуна — не рачунајући да је Одељење преузело на себе изравнање мреже 1 реда од Осигека до румунске границе и до Дунава.

5. У чланку се на једном месту наводи и следећа тврдња:

„Захваљујући досадашњој политици по којој Хрватима, нарочито онима, који су своје високе школе свршили у Загребу, није било мјеста у београдским државним установама, ми данас, осим неколико инжењера немамо никог ни у том одјељењу за катастар. Чак се у ранијих неколико година није могло осигурати ни чедан број места на које би могли доћи ђаци Загребачких школа...“

Питам се да ли треба побијати и ову нетачну тврдњу. Не знам, како је било у другим установама, али знам да у нашој установи није никад прављена разлика међу службеницима из ранијих покрајина. Ми смо увек гледали само струку и није нас интересовало одакле је ко већ само какав је ко, и у том погледу добро би било да се писац распита непосредно код лица из тих крајева, која су с нама радила.

У колико је год било буџетских могућности (друго је питање да ли је ових било довољно и зашто их није било довољно)

сви свршени ђаци Средње техничке школе — Геометарског отсека могли су добити место на исти начин и без икакве разлике од својих другова из београдске или љубљанске школе. Што се тиче дипломираних културно-геодетских инжењера на загребачком факултету њих има сада у приличном броју у Одељењу, и то у већини са подручја т. зв. пречанских крајева. Тачно је пак да за њих није било предвиђено довољно места у буџету, али никако због тога што су свршили школе у Загребу.

Међутим, било је и таквих који, иако стипендисти ове установе, нису дошли на рад у ово Одељење претпостављајући радије да раде приватно. Да ли и то треба приписати нама у грех?

Треба ли потсетити чланкописца да је културно-геодетски отсек у Загребу основан споразумно са тадашом Дирекцијом катастра и да су првих година сви слушаоци били њени стипендисти — а да не говоримо о томе да су своје студентске практичне радове обављали под руководством и уз материјалне издатке исте Дирекције. Боље би било да чланкописац објасни шта су за време студентских практичних радова радили наставници геодезије Културно-геодетског отсека.

6. Сада пак износим један пасус из чланка који претставља кулминацију нетачних тврдњи и прелази заиста границе дозвољеног. Само што нам се не каже: Упропастисте основу премера прво зато што сте незналице а друго зато што нисте нас питали за савет. Човек се заиста мора згранути пред оваквим извртањем чињеница, које у том пасусу гласе:

„Каково је било непознавање постојећих прилика нека потврди ова чињеница: Када се је радило о основним триангуционим радовима, прихватила је „комисија стручњака“ — међу којима се није налазио ниједан делегат из Загреба — као базу за будућу триангулацију, коју је бечки војно-географски институт публикуирао у дјелу »Ergebnisse der Triangulierungen« у чврстом увјерењу, да је то триангулација на темељу које је израђен катастар у пречанским крајевима. И тако је та иначе доста површно изједначена триангулација постала „подлога“ за премјер и ако она није досада била нигде примењена, јер је бечки институт ту триангулацију израчунао као будућу јединствену базу за државни премјер, али је није прихватио ни мађарски ни аустријски катастар. Како се немилостиво зачудили фактори у Београду, кад су чули, како изгледа чињенично стање!

Из овог искуства нису повучене последице, те су и даље чињене големе погрешке, и даље је Загреб игнориран, и даље нитко није одговарао...“

Кад би све у овом пасусу било истинито (а од почетка до краја је неверно приказано) зар није сам писац дао за право „немилостиво зачуђеним Београђанима“ да основну тригонометријску мрежу на територији Србије и Црне Горе вежу за мрежу бечког војно-географског института кад сам каже да је „бечки институт ту триангулацију израчунао као будућу јединствену базу за државни премјер...“ дакле за нову јединствену државну измјеру а која се баш имала изводити на подручју Србије и Црне Горе. Како је пак ово питање од необичне важности у историји-

ском смислу за нашу државу ту је боље да овај напис расчланимо и да идемо редом:

а) Писац не признаје комисији, која је имала да одлучује о мрежи 1 реда у Србији и Црној Гори, — стручност, јер је ставља између знакова навода тј. „комисија стручњака“.

б) Тврди да се у тој комисији није налазио ниједан делегат из Загреба.

ц) Тврди да „комисија стручњака“ није знала да катастар у пречанским крајевима није израђен на темељу триангулације бечког-војног института. А кад се за то сазнало да су се фактори у Београду немило зачудили.

д) Тврди да је триангулација бечког војно-географског института била „доста површно изједначена“; другим речима сумњиве вредности. То поткрепљује тврдњом да је није прихватио ни мађарски ни аустријски катастар.

е) Најзад каже да се и после оваквог сазнања падало и даље у големе погрешке и да је и даље Загреб изнориран...

Тако тврди писац поменутих чланака а ево како стоји ствар. На седницама комисије, која је имала да донесе одлуку о резултатима изравњања мреже 1 реда на територији Србије, Јужне Србије и Црне Горе, као и по питању везе ове мреже са триангулацијом бечког-војног географског института, вођени су записници. Према записницима, прва седница Главног одбора за државни премр одржана је 24 марта 1927 год. у канцеларији начелника Војно-географског института и њој су присуствовали: начелник в. г. института бриг. ђен. г. Стеван Бошковић, генерални директор катастра инж. Станоје Недељковић, **професор в. техн. школе у Загребу инж. г. Павле Хорват**, проф. београд. универзитета геод. г. Иван Свишчев, шеф астрономско-геодегског отсека в. г. института пуковник г. Милорад Терзић и заступник шефа триг. отс. генер. дир. кат. инж. г. Никола Свечников.

На другој седници одржаној 25 марта 1927 год. присуствовао је, поред поменутих лица, још и **проф. Високе техничке школе у Загребу инж. г. Др. Антон Фашинг**.

Као што се види у комисију су били позвани и у њој суделовали два делегата из Загреба — професори г. г. Хорват и Фашинг.

На седницама је проф. г. Свишчев изложио начин изравњања и потсигнуте резултате, што је све једногласно усвојено уз констатацију проф. Фашинга, да је овакво крупно изравњање од 320 условних једначина прво у свету. Потом се приступило третирању питања везе са аустроугарском мрежом. За ово су биле предложене следеће четири варијанте:

1. Веза само са једном страном (Коњух—Жеп брдо) триангулације бечког института.

2. Веза са шест страна ове триангулације и то са странама између тачака: Коњух—Жеп брдо—Велики Столац—Боровац—Маглич—Белашица—Тисац.

3. Иста као и друга, само још са везом на северо-истоку преко Дунава са странама између тачака: Думача—Антина Ливада—Молдавица—Кукујева.

4. Иста као и трећа са додатком полигоналних услова: ширине, дужине и азимута.

Увођење полигоничног услова по овој четвртој варијанти довело је до повећања поправака до такве величине, која далеко прелази стварну тачност мерења.

Поводом ове везе узео је реч др. Фашинг па је између осталог рекао:

„Координате тригонометријских тачака Бечког војногеографског института публиковане у »Die Ergebnisse der Triangulierungen des K. u. K. Militär-Geographischen Institutes I und II Band«, после изравнања по Вајкслеровој методи нису коришћене од стране катастарских институција Аустро-угарске, јер је катастарски премер извршен раније. Сем овога, све координате нису биле обавезне за катастарски премер.

Мађарски катастар користио је за своје сврхе само резултате мерења Бечког војно-географског института, а не и напред споменуте штампане координате“ (цитирано према записнику).

Из предњег јасно излази, да комисија није могла бити у чврстом уверењу, да је катастар у пречанским крајевима израђен на основи поменуте аустро-угарске триангулације. Према томе, неразумљиво је који су то фактори у Београду били „немило зачуђени“ и због чега, када су чули како изгледа чињенично стање.

Главни разлог, због којег се је триангулација нашег Војно-географског института имала везати за аустро-угарску мрежу, био је тај, што се мрежа на територији Србије и Црне Горе морала одредити по географском положају тј. сместити и оријентисати на земљиној површини, односно сфероиду. Овај се задатак могао решити на два начина: а) путем везивања са постојећом аустро-угарском мрежом; в) путем одређивања географских координата једне тачке и азимута почетне стране из астрономских опажања.

Колико је мени познато, у доба доношења одлуке, није било довољних испитивања за локална отступања вертикале за дотичну србијанску мрежу. С тога се прво решење и сматрало целесходнијим, јер се на овај начин постизавало јединство мреже на већој територији, па и веза са триангулацијама суседних држава.

7. Остаје најзад још једна ствар да се објасни. Ради се о подели катастарске службе тако да се „катастар у Хрватској радије одвоји од Београда у свим гранама и потпуно“ и у том смислу на наш рачун писац каже следеће:

„Према приједлозима који потјечу из редова стручњака конкретно би се могла поставити овакова схема:

Досадашњи стручњаци катастра, Србијанци, сматрају да радови на триангулацији виших редова (I, II и III ред) и нивелман виших редова остану заједнички и да буду усредоточени у Београду, док би се по њиховом мишљењу могле издвојити остале гране катастра.

Одмах се пак може примјетити, да је такав приједлог с техничке стране незгодан. Ево како и зашто.

Радови на триангулацији I реда спадају у надлежност Војно-

географског института. Радови на триангулацији II и III реда били би у надлежности Београда, а радови на триангулацији IV и V реда у надлежности Бановине Хрватске. Зар не, да је незгодност овакове подјеле више него незгодна? Осим тога радови на триангулацији IV и V реда и не могу бити извођени без триангулације I и III реда па би на тај начин Београд увијек могао кочити оне радове на триангулацији IV и V реда. Тако они могу довести у питање рад на обнови премјера коме за основу служи, како смо чули, управо та триангулација. Ово се можда не би догодило, јер су радови на триангулацији у Србији године 1939 приведени крају“.

У одговору бићу кратак. Што се мене тиче ниједног момента више не би тражио да неки основни радови буду и даље заједнички, јер ни ја ни други не желимо више да добијемо овакве прекоре. У целом свету ови се основни радови централишу и изводе једнообразно — али кад на потпуној подели инсистирају стручни кругови из Загреба — онда са наше стране неће наићи на сметње. Чак обрнуто, ми стално сада у Одељењу предлажемо потпуну поделу и то што пре, јер овакво стање омета правилан ток радова како овде тако и тамо.

Горње наводе треба исправити утолико што триангулација виших редова спада у надлежност Војно-географског института те се с њима треба даље и споразумевати о подели. Поступак би рада на триангулацији морао бити сличан досадањем тј. споразумно са Институтом обављали би катастарски органи радове на мрежи виших и нижих редова — пошто претходно дефинитивно утврде мрежу I реда.

На крају морам поново изразити искрено жаљење што се стручна питања третирају у анонимним чланцима преко дневне штампе на овакав површан и необјективан начин. Од оваквог начина расправе озбиљних питања нема нико користи — ни струка, ни појединци, ни држава.

Којовић Милан, геом.

ДЕОБА ТРАПЕЗА

У пракси најчешће имамо трапез као облик парцеле, која и ако на изглед правилна ипак није погодна за парцелацију. Износимо један погодан начин парцелације, којим се за кратко време постиже највећа тачност, а који је нарочито погодан код парцелације трапеза на више делова. Осим тога овај начин парцелације може се корисно употребити и код парцелације неправилних парцела, претварајући парцеле у троуглове и један или више парцела.

Ради лакшег разумевања изложићемо цео поступак парцелације према приложеном примеру, служећи се приложеним сликама.

У рубрикама 1. и 2. уписују се бројеви парцела са њиховим површинама. Затим се сабирају вредности (рубр. 3.)